

Ìwé Dániẹ̀lì - Ọ̀kan Ọ̀gọ̀rùn-ún àti Mèjọ

Ìṣipayá Àmì Àsọtẹ̀lẹ̀: Ìtupalẹ̀ Kíkún nípa Àwọn Ipe Méje nínú Ìfihàn

Jeff Pippenger

2024-02-29

A fún William Miller ní ìmọ̀lẹ̀ nílá lórí àwọn ijo méje, àwọn èdidi méje, àti àwọn kàkàkí méje nínú ìwé Ìfihàn. Ó fí àwọn ààmì àsọtẹ̀lẹ̀ wònyí sínú àkójopò itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ àwọn agbára iparun méjì—ìbòrìṣà tí ó tẹ̀ lẹ̀ e ni ijo pàápàá. Kò rí gbogbo àbùdá àsọtẹ̀lẹ̀ ti àwọn ààmì wònyí, sùgbón ohun tí ó rí fí ipilẹ̀ ìmọ̀ yé wa lélé nípa itàn inú àti itàn òde ti ijo Ọ̀lọ̀run láti àkókò àwọn àpósítẹ̀lì tí tí dé òpin ayé. Àwọn ijo sojú fún itàn inú nàà, àwọn èdidi sì sojú fún itàn òde àwọn ijo nàà. Ó rí i pé àwọn kàkàkí jẹ̀ ààmì idájọ̀ Ọ̀lọ̀run lórí Róòmù, èyí tí ó jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ idájọ̀ Ọ̀lọ̀run lórí Róòmù ní òpin ayé, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé kò rí i pé Róòmù ní òpin ayé jẹ̀ isòkan mètá pátápátá.

Ìwé tí Uriah Smith kọ, tí àkọ̀lẹ̀ rẹ̀ jẹ̀ Daniel and Revelation, ní àwọn èrò kan nínú tí wọn jẹ̀ aṣiṣe; sùgbón Sister White dá a mò gégé bí, “ọwọ̀ irànlọwọ̀ Ọ̀lọ̀run.” Ó sọ pé a gbòdò pín án ká pò mò The Great Controversy, Patriarchs and Prophets, àti The Desire of Ages. Ìfowósí alágbára rẹ̀ kò tùmọ̀ sí pé ìwé nàà wà ní ipẹ̀le imísí kan nàà pèlú àwọn ìwé rẹ̀, bí kò ẹ̀ pé ìwé nàà ní “ẹ̀kọ̀ nílá,” ó sì ti jẹ̀ ohun idí fún “mímú ọ̀pọ̀ ọ̀kàn iyebíye wá sí ìmọ̀ òtítító.”

Ìwé nàà n lo ogbón àròso-àsọtẹ̀lẹ̀ ti àwọn Millerite, pèlú àwọn èrò-ìmọ̀ nípa àsọtẹ̀lẹ̀ tí a kò tii rí rí kí ojú October 22, 1844 tó dé. A óo tọ̀ka sí àwọn ipínrọ̀ inú ìwé nàà bí a ẹ̀ n gbé ilò mètẹ̀tẹ̀ta ti àwọn Ègbé mètá nàà kalẹ̀.

Miller sọ pé “àwọn kàkàkí méje jẹ̀ itàn àwọn idájọ̀ méje àkànṣe àti líle tí a rán wá sórí ayé, tàbí ijọba Romu.” Àwọn kàkàkí méréin àkókò n sàpẹ̀rẹ̀ àwọn idájọ̀ tí a mú wá sórí Romu aláigbọ̀ràn sí Ọ̀lọ̀run, kàkàkí karùn-ún àti kefà sì jẹ̀ àwọn idájọ̀ Ọ̀lọ̀run tí a mú wá sórí Romu papal, sùgbón Miller kì yóò ti mò pé kàkàkí keje n sàpẹ̀rẹ̀ idájọ̀ Ọ̀lọ̀run sórí Romu Òde-Òní. Ní síso nípa àwọn èdidi méje àti àwọn kàkàkí méje nínú Ìfihàn, Uriah Smith kọ pé:

“Lẹ̀yìn tí ó ti gba ìwé nàà, Ọ̀dọ̀-Àgùntàn nàà bèrẹ̀ ní kíákíá sí í sí àwọn èdidi nàà; a sì fa àkíyèsí àpósítẹ̀lì nàà sí àwọn isẹ̀lẹ̀ tí n sẹ̀lẹ̀ lábẹ̀ èdidi kọ̀ọ̀kan. A ti sàkíyèsí tẹ̀lẹ̀ pé nọmbà méje n tọ̀ka nínú Ìwé Mímọ̀ sí ipéye àti pípe. Nítorí nàà, àwọn èdidi méje nàà bo gbogbo ẹ̀ka kan pátó ti àwọn isẹ̀lẹ̀, tí ó lẹ̀ gùn dé àkókò Constantine bóyá, àti pé àwọn ipè méje nàà sì jẹ̀ àtòpọ̀ mírán láti àkókò nàà lo síwájú, kò lẹ̀ jẹ̀ òtítító. Àwọn ipè nàà n tọ̀ka sí àtòpọ̀ isẹ̀lẹ̀ kan tí n sẹ̀lẹ̀ ní àkókò kan nàà pèlú àwọn isẹ̀lẹ̀ àwọn èdidi nàà, sùgbón tí iwà wọn yàtò pátápátá. Ipè jẹ̀ àmì ogun; nítorí nàà, àwọn ipè nàà n tọ̀ka sí àwọn rírìgbẹ̀mì oṣẹ̀lú nílá tí yóò sẹ̀lẹ̀ lááárín àwọn orílẹ̀-èdè ní àkókò ihinrere. Àwọn èdidi nàà n tọ̀ka sí àwọn isẹ̀lẹ̀ tí ó ní iwà ẹ̀sìn, wọn sì ní itàn ijo láti isipayá àkókò Kristeni tí tí dé ibòwá Kristi.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 431.

Ipè jẹ̀ àmì ogun àti rudurúdu isẹ̀lú. Ní síso nípa ẹ̀sẹ̀ kejì orí kejọ Ìfihàn, Smith sọ pé:

“ÈSÈ 2. Mo sì rí àwọn ángẹ̀lì méje tí wọn dúró níwájú Ọ̀lọ̀run; a sì fí ipè méje fún wọn.”

“Èṣẹ̀ yìí n Ẹ̀fihàn àtòjọ̀ یشه̀ tuntun kan tí ó sì yàtò pátápátá. Nínú àwọn èdidi, a ti ní itàn ijọ̀ ní àkókò ohun tí a n pè ní ipínlẹ̀ ihinrere. Nínú àwọn ipè méje, tí a Ẹ̀fihàn nísinsin yìí, a ní àwọn یشه̀ یشه̀lú àti ogun pàtàkì tí ó yẹ kí ó یشه̀ ní àkókò kan náà.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 476.

A sí èdidi keje ní àwọn ẹ̀ṣẹ̀ méfà àkókò tí Ẹ̀fihàn orí kejo, àti ní abẹ̀lẹ̀ ẹ̀ṣí èdidi keje náà, a mú àwọn angẹ̀lì méje tí wọn ní ipè méje sílẹ̀ ní imúrasílẹ̀ láti fún un.

Nígbà tí ó sì sí èdidi keje náà, idákẹ̀jẹ̀ sì wà ní ọ̀run ní iwọn ààbò wákàtí kan. Mo sì rí àwọn angẹ̀lì méje tí wọn dúró níwájú Ọ̀lórún; a sì fi ipè méje fún wọn. Angẹ̀lì m̀íràn sì wá, ó sì dúró lẹ̀báá pẹ̀pẹ̀, ó ní àwò t̀r̀r̀r̀ wúrà kan; a sì fi t̀r̀r̀r̀ púpò fún un, kí ó lè fi í pèlú àdúrà gbogbo àwọn mímó lóri pẹ̀pẹ̀ wúrà tí ó wà níwájú itẹ̀ náà. È́fín t̀r̀r̀r̀ náà sì, tí ó bá àdúrà àwọn mímó wá, gòkè lọ síwájú Ọ̀lórún láti ọ̀wọ̀ angẹ̀lì náà. Angẹ̀lì náà sì mú àwò t̀r̀r̀r̀ náà, ó sì fi iná pẹ̀pẹ̀ náà kún un, ó sì da á sí ayé: ohùn sì wà, àti àrà, àti m̀ǹm̀m̀ǹǹ, àti imìtiti ilẹ̀. Àwọn angẹ̀lì méje náà tí wọn ní ipè méje sì pèsè ara wọn láti fọ̀n wọn. Ẹ̀fihàn 8:1–6.

Ìyàtò ọ̀rò àṣotẹ̀lẹ̀ kan wà tí à n tọ̀ka sí nínú àwọn àpilẹ̀kọ̀ یشه̀ájú, Ẹ̀gbọ̀n tí a kò tii fi pátó sọ̀rò lóri یشه̀lẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ àkànṣe rẹ̀. Ẹ̀yàtò náà ni pé àwọn àmì tí n sojú àtòlẹ̀ṣeṣeṣe àwọn àmì-òná nínú itàn àṣotẹ̀lẹ̀, ni a mú gbogbo wọn jọ̀ ní iparí itàn tí wọn n sojú fún. A ti fihàn pé àwọn iran m̀erín tí Àdífẹ̀nítí Lódíṣià tí a sojú fún nípasẹ̀ àwọn írira m̀erín tí Eṣekielì orí kejo samisi àwọn àmì-òná pátó, Ẹ̀gbọ̀n pé ọ̀kọ̀ọ̀kan wọn, gégé bí idánwò, tún n ẹ̀ ara wọn ní itàn ididi àwọn ẹ̀gbẹ̀rún lónà ọ̀gòrún-ún m̀erínlélógòjì. Ẹ̀yàtò yìí tún farahàn nínú àwọn ipè méje náà, nítorí bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé wọn n sojú àwọn idájọ̀ pátó sórí Róòmù aláìgbòrán, Róòmù pápá, àti Róòmù ọ̀de òní, gbogbo wọn tún wá papọ̀ lẹ̀kẹ̀kẹ̀sí nígbà tí idájọ̀ imúlò lóri Róòmù ọ̀de òní bèrẹ̀ ní ọ̀fin Sónḍè tí ó súnmo dé.

Àwọn ipè meje náà ní àwọn ojọ̀ pátó tí a fi mú wọn ẹ̀ ní igbà àtíjọ̀, Ẹ̀gbọ̀n Sister White tún fi àwọn ángẹ̀lì méje pèlú àwọn ipè meje sí inú Ẹ̀fihàn orí kejo, nínú itàn ọ̀fin Ọ̀jọ̀ Àikú tí n bọ̀ láipé.

“Nígbà tí ó sì sí èdidi karùn-ún náà, mo rí lábẹ̀ pẹ̀pẹ̀ àwọn ọ̀kàn àwọn tí a pa nítorí ọ̀rò Ọ̀lórún, àti nítorí ẹ̀rì tí wọn di mú: wọn sì ké pèlú ohùn ńlá, wí pé, Yòò ti pé tó, Olúwa, ẹ̀ni mímó àti olódodo, tí Ẫ̀wọ̀ kì í ẹ̀ idájọ̀, tí Ẫ̀wọ̀ kì í sì í gbẹ̀san ẹ̀jẹ̀ wa lóri àwọn tí n gbé ayé? A sì fi aṣọ̀ funfun fún olúkúlùkù wọn [A kéde wọn ní mímó àti ní mímó níwájú Ọ̀lórún]; a sì sọ̀ fún wọn pé kí wọn sinmi sí í diẹ̀ síbẹ̀, títi àwọn ẹ̀lẹ̀gbẹ̀-ọ̀dọ̀ wọn pèlú àti àwọn ará wọn, tí a ó pa gégé bí a ti pa wọn, yòò fi péye’ [Ẹ̀fihàn 6:9–11]. Níhìn-ín ni a ti fi àwọn iran hàn án Johanu tí kì í ẹ̀ ọ̀tító ní àsikò náà, Ẹ̀gbọ̀n ohun tí yòò یشه̀ ní àkókò kan ní ojọ̀ iwájú.”

“Ẹ̀fihàn 8:1–4 ni a tọ̀ka sí.” Manuscript Releases, idipò 20, 197.

Nínú àpá tó یشه̀ájú, Sister White lo ijíròrò àti imúṣe èdidi karùn-ún sí àsikò tí àwọn ángẹ̀lì méje ti fẹ̀rẹ̀ dún ní orí kejo, Ẹ̀gbọ̀n ó tún fi àwòrán kan náà sí itàn àwọn ohùn méjèjèjì tí Ẹ̀fihàn orí kẹ̀tálá-dín-lọ̀gbọ̀n.

“Nígbà tí a sí èdidi karùn-ún, Johanu Olùṣípáyá nínú iran rí ẹ̀gbẹ̀ àwọn tí a pa nítorí Ọ̀rò Ọ̀lórún àti ẹ̀rì Jesu Kristi ní abẹ̀ pẹ̀pẹ̀. Lẹ̀yìn èyí ni àwọn یشه̀lẹ̀ tí a Ẹ̀pẹ̀júwe nínú Ẹ̀fihàn orí kejidínlógún tẹ̀ lé e, nígbà tí a pè àwọn tí ó jẹ̀ olóòótó tí ó sì jẹ̀ olódodo jáde kúrò ní Babiloni. [Ẹ̀fihàn 18:1–5, a fa ọ̀rò náà yọ̀.]” Manuscript Releases, idipò 20, 14.

Àwọn ipè méje náà n sàpèrè idájó Olorun nínú itàn Róòmù aláìmó, ti pòòpù, àti ti Róòmù Òde-Òní, sùgbón wón tún jé aṣojú nínú itàn September 11, 2001, àti ohùn kejì ti òfin Ojọ-ìsinmi tí n bọ láipé. Léyìn tí ó ti sorò nípa esè méfà àkókó ti Ifihàn orí kejo, Uriah Smith bèrè sí í gbékalè àwọn imúṣe itàn ti àwọn ipè mērin àkókó.

“Kókó-ọ̀rò nípa àwọn ipè méje ni a tún gbé kalẹ̀ níbí, ó sì gba iyókù orí yìi àti gbogbo orí 9. Àwọn ángẹ̀lì méje náà múra tán láti fún ipè. Ifúnpe wón wá gegé bí àfikún sí àsoṭelẹ̀ Dániẹ̀lì 2 àti 7, tí ó bèrè pèlú ipínkà Ijọba Róòmù àtijó sí àwọn ipín mēwàá rẹ̀, èyí tí, nínú àwọn ipè mērin àkókó, a ti ní àpèjúwe rẹ̀.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 477.

Smith sàfihàn pé àwọn ipè mērin àkókó jé idájó Olorun lórí Róòmù kẹ̀fèrí. Ó tọ̀ka sí esè keje, tí ó fi àwọn àbùdá àsoṭelẹ̀ ti ipè àkókó hàn, léyìn náà ó sì fi imúṣe rẹ̀ nínú itàn hàn.

“Idájó àkókó tí ó burú tí ó sì le gan-an, tí ó subú lórí Róòmù Ìwọ̀-Oòrùn nínú irinàjò isodòkalẹ̀ rẹ̀, ni ogun pèlú àwọn Góṭì lábé Alaric, ẹnì tí ó sí ọ̀nà sílẹ̀ fún àwọn iwólú tí ó tẹ̀ lé e. Ikú Theodosius, ọ̀ba-ọ̀ba Róòmù, ṣẹ̀lẹ̀ ní oṣù January, 395, àti kí ọ̀pin igbà òtútù tó dé, àwọn Góṭì lábé Alaric ti dide sí ogun lòdì sí ijọba náà.

“Ìkòlù àkókó lábé Alaric ba Thrace, Macedonia, Attica, àti Peloponnesus jẹ gidigidi, sùgbón kò dé ilú Róòmù. Ní ikòlù kejì rẹ̀, síbẹ̀, olórí àwọn Goth kojá Alps àti Apennines, ó sì fara hàn níwájú ọ̀giri ‘ilú àinipèkun,’ èyí tí kò pé di ohun ijẹ̀ àwọn aláìlólà jẹ nípasẹ̀ ibínú wón.

“Ìró ipè àkókó ní ipò àkókò rẹ̀ ní ibèrè iparí ọ̀rúndún kẹ̀rin àti síwájú, ó sì tọ̀ka sí àwọn ikòlù apanirun wònyí sí ijọba Romu lábé àwọn Goth.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 478.

Smith mò Alaric gegé bí àmì idájó Olorun lórí Romu abòrìṣà, èyí tí a sàfihàn nípasẹ̀ ipè àkókó. Ọ̀kọ̀ọ̀kan àwọn ipè náà ní èniyàn itàn kan tí ó sojú fún ipè náà; Alaric sojú fún dídé ipè àkókó láti ikẹyin ọ̀rúndún kẹ̀rin. Miller kò lè ti rí i pé a mú ipè yìi wá sórí Romu nítorí fifi òfin Ojọ-Àìkú lélé, nítorí Miller jẹ olùpa Ojọ-Àìkú. Smith náà pàdànu òtítọ̀ yìi, sùgbón Smith mò pé òfin Ojọ-Àìkú àkókó tí a fi agbára múlẹ̀ ni Constantine dá sílẹ̀ ní ọ̀dún 321. Òfin ilàna àsoṭelẹ̀ tí ó ní í ṣe pèlú fifi òfin Ojọ-Àìkú lélé jẹ ohun kan náà ní gbogbo igbà, nítorí Olorun kì í yí padà láé, òfin náà sì ni pé “ìpèyà orílẹ̀-èdè sí Olorun ni iparun orílẹ̀-èdè máa n tẹ̀ lé.” Alaric sojú fún ibèrè iparun orílẹ̀-èdè, èyí tí ó bèrè gan-an ní àkókò kan náà tí Constantine ti ṣe òfin Ojọ-Àìkú àkókó náà.

Smith tún n bá a lọ nípa mímú esè kejo wá, èyí tí ó sàfihàn ipè kejì, léyìn náà ó sì tẹ̀síwájú nínú àlàyé rẹ̀ pé:

“Ijọba Róòmù, léyìn Kònsítántínù, ni a pín sí apa mēta; nítorí náà ni ọ̀rò tí a máa n sọ léaléra pé, ‘idámēta àwọn èniyàn,’ àti bèè bèè lọ, gegé bí itókasi sí idámēta ijọba náà tí ó wà lábé inàkùna. Ipín yìi ti ijọba Róòmù ni a ṣe nígbà ikú Kònsítántínù, láàárín àwọn omo kùnrin rẹ̀ mēta, Kònsítánsiọ̀sì, Kònsítántínù Kejì, àti Kònsítánsì. Kònsítánsiọ̀sì ní apa Ìlẹ̀ Oòrùn, ó sì fi ibùgbé rẹ̀ múlẹ̀ ní Kònsítántínópù, olú-ilú ijọba náà. Kònsítántínù Kejì di Bírítèni, Gọ̀lù, àti Sípèèni mú. Kònsítánsì di Ilíríkùmu, Áfiríkà, àti Ítálì mú. (Wo Itàn Ijọ ti Sabine, ojú-ìwè 155.) Nípa òtítọ̀ itàn yìi tí a mò dáadáa, Elliott, gegé bí Albert Barnes ti tọ̀ka sí i nínú àkíyèsì rẹ̀ lórí Rev.12:4, so pé: ‘Ní ó kéré tán leṣemejì, kí ijọba Róòmù tó di pípa pín pátápátá sí apa méjì, ti Ìlẹ̀ Oòrùn àti ti Ìwọ̀ Oòrùn, ipín apa mēta kan ti ijọba náà ti wà. Àkókó ṣẹ̀lẹ̀ ní A.D. 311, nígbà tí a pín un láàárín Kònsítántínù, Licinius, àti Maximin; èkejì sì jé ní A.D. 337, nígbà ikú

Końsítántínù, láàárín Końsítánsì àti Końsítánsíòsì.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 480.

Ìṣẹ̀lẹ̀ itàn nípa bí a ṣe pín Róòmù sí apá mẹ̀ta, àti pẹ̀lú sí apá méjì gégé bí àwọn akòwé-itàn tí Smith tọ̀ka sí ti so, ni àwọn àkópò ipilẹ̀ Róòmù tí n fì ṣòkan mẹ̀ta ti Róòmù Òde-Òní hàn, èyí tí ó dá itòlẹ̀ṣeṣe kan sílẹ̀ tí a pín sí méjì, tí ó dúró fún idapò ijọ̀ àti ipínlẹ̀. Nígbà tí Smith bá sì tẹ̀síwájú, ó tún mọ̀ ẹnì-itàn tí ó ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú ipè keji náà.

“Itan tí n fì ilù keji hàn gbangba ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú ikolù àti iṣegun Áfiríkà, àti léyìn náà ti Ítali, ní owó Genseric elerùjẹ̀ náà. Àwọn iṣegun rẹ̀ jẹ̀ ní ọ̀pọ̀ igbà ti ÒKUN; àwọn iṣegun àseyorì rẹ̀ sì dà bíi “òkè nílà kan tí n jó pẹ̀lú iná, tí a so sínú òkun.” Àwòrán wo ni yóò sà̀n ju èyí lọ, tàbí tí yóò tilẹ̀ bá a dọ̀gba, láti ṣáfihàn ifarakànra àwọn ọ̀kọ̀-ogun ojú omi, àti iparun gbogbogbò ti ogun lóri àwọn etíkun ojú omi? Ní ṣíṣe àlàyé ilù yìí, a gbòdò wá àwọn iṣẹ̀lẹ̀ kan tí yóò ní itọ̀ka pàtàkì sí ayé ojà àti òwò. Àmì tí a lò náà, ní ibámu pẹ̀lú iwà rẹ̀, n darí wa láti retí rudurù àti idàrúdàpọ̀. Kò sí ohun miiran bí kò ṣe ogun líle lóri òkun ni yóò mú àṣotẹ̀lẹ̀ náà ṣe. Bí fifon àwọn ilù mērin àkókó bá ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú àwọn iṣẹ̀lẹ̀ agbàyanu mērin tí wọn ṣe àfikún sí iṣubú ijọ̀ba Róòmù, tí ilù kinní sì n tọ̀ka sí iparun tí àwọn Goths ṣe lábé Alaric, ní èyí a máa retí, ní ibámu pẹ̀lú iṣedá, iṣe ikolù tí ó tẹ̀ lé e léyìn náà, èyí tí ó m̀ì agbára Róòmù tí ó sì ràn án lówó sí iṣubú rẹ̀. Ikolù nílà tí ó tẹ̀ lé e ni ti “Genseric elerùjẹ̀ náà,” ní ipò olóri àwọn Vandals. Ọ̀nà igbésí-ayé ogun rẹ̀ ṣeṣe láàárín ọ̀dún A.D. 428–468. Olóri Vandal nílà yìí ní ibùdó àṣe rẹ̀ ní Áfiríkà...”

“Ní ti ipa pàtàkì tí ajinigbé òkun alágboyà yìí kó nínú iṣubú Romu, Ọ̀gbéni Gibbon lo ọ̀rò tó ní itumọ̀ jinlẹ̀ yìí pé: ‘Genseric, orúkọ kan tí, nínú iparun ijọ̀ba Romu, ti ye fún ipò kan náà pẹ̀lú àwọn orúkọ Alaric àti Attila.’” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 481, 484.

Smith, nígbà tí ó n yọ̀ ọ̀rò láti ọ̀dò ọ̀pítàn náà Gibbon, ẹnì tí ó tọ̀ka sí àwọn ààmì itàn ti fèrè mẹ̀ta àkókó, ṣáfihàn pé Genseric ni fèrè keji, léyìn náà ó sì so pé Genseric, “tọ̀ sí ipò kan náà pẹ̀lú Alaric àti Attila.” Alaric ni fèrè àkókó, Genseric ni ekeji, Attila omọ̀ Hun sì ni fèrè kẹ̀ta, èyí tí a tọ̀ka sí nínú eṣe kẹ̀wáá. Smith tọ̀ka sí i pé fèrè keji, tí Genseric sojú fún, sojú fún itàn “428-468.” Léyìn náà Smith yọ̀ eṣe kẹ̀wáá, èyí tí ó fì dá fèrè kẹ̀ta mọ̀, ó sì tẹ̀síwájú nínú itàn rẹ̀ pé:

“Nínú itumọ̀ àti ilò ọ̀rò yìí, a mú wa dé sí iṣẹ̀lẹ̀ pàtàkì kẹ̀ta tí ó yorì sí iparun ijọ̀ba Romu. Ní ti wíwá imúṣe itàn kan fún fèrè kẹ̀ta yìí, a ó sì je gbèsè sí Àwọn Àkíyèsí ti Dókítà Albert Barnes fún diẹ̀ nínú àwọn àyọ̀kúrò. Nínú ṣíṣe àlàyé Ìwé Mímọ̀ yìí, ó je dandan, gégé bí akòlẹ̀ yìí ṣe so, pé, ‘Kí olóri kan tàbí jagunjagun kan wà tí a lè fì wé ọ̀jò iná tí n jóná; ẹnì tí ipa ọ̀nà rẹ̀ yóò jẹ̀ tí imọ̀lẹ̀ àrà ọ̀tò gidigidi; ẹnì tí yóò fara hàn lójiji BÍ iràwọ̀ tí n jóná, léyìn náà yóò sì pòórà bí iràwọ̀ kan tí a pa imọ̀lẹ̀ rẹ̀ nínú omi.’— Àwọn Àkíyèsí lóri Ìfihàn 8.

“A ti gbé kalẹ̀ nínú rẹ̀ pé fèrè yìí ní itọ̀kasí sí àwọn ogun iparun àti àwọn ikógun ibínú ti Attila sí agbára Romu, èyí tí ó jagun rẹ̀ ní olóri àwọn ogunlógò omọ̀ Huns rẹ̀...”

“‘Orúkọ Iràwọ̀ náà sì ni a n pè ní Wormwood [tí ó n tọ̀ka sí àwọn àbájáde kíkórò].’ Àwọn ọ̀rò wònyí—tí ó ní ibáṣepọ̀ tímótímọ̀ jùlọ̀ pẹ̀lú eṣe tó ṣáájú rẹ̀, gégé bí àfihàn idákòrò-ọ̀rò nínú àtúnṣe wa ti fì hàn—mú wa rántí fún iṣejú kan nípa iwà Attila, nípa ipónjú tí oun ni oludásílẹ̀ tàbí irinṣe rẹ̀, àti nípa ibèrù tí orúkọ rẹ̀ mú wá.”

“‘Iparun pátápátá àti pípaarẹ́ pátápátá,’ ni àwọn ọ̀rẹ̀ tí ó dára jùlọ́ láti sàfihàn àwọn àjàlù tí ó fà wá.” Ó pe ara rẹ̀ ní, “‘Okùn inà Ọ̀lọ̀run.’” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 484, 487.

Ìtàn ipè kẹ̀ta, tí Attila ará Hun dúró fún, bèrẹ̀ ní ọ̀dún 441 títí di ikú rẹ̀ ní ọ̀dún 453. Lẹ̀yìn nàà Smith fa ọ̀rẹ̀ láti inú eṣẹ̀ kejilá, èyí tí ó gbé ipè kẹ̀rin kalẹ̀ tí ó sì sàpẹ̀júwe ọ̀ba aláilékọ́ Barbarian nàà, Odoacer, níbi tí àpẹ̀rẹ̀ mètẹ̀tẹ̀ta ti Róòmù Ìwọ̀-Ọ̀rùn ti jẹ̀ aṣojú nípasẹ̀ oòrùn, ọ̀ṣùpá, àti àwọn iràwọ̀. Ó fi àwọn àmì mètá nàà hàn gégẹ̀ bí àwọn àmì “oòrùn, ọ̀ṣùpá, àti àwọn iràwọ̀—nítorí láìsí àní-àní a lò wọn níbi gégẹ̀ bí àwọn àmì—ní gbangba ni wọn n tọ̀ka sí àwọn imọ̀lẹ̀ nílá ijọ̀ba Róòmù,—àwọn ọ̀ba-ọ̀ba rẹ̀, àwọn sẹ̀nẹ̀tọ̀ rẹ̀, àti àwọn kónsùlù rẹ̀. Bishop Newton so pé ọ̀ba-ọ̀ba ikeyìn ti Róòmù Ìwọ̀-Ọ̀rùn ni Romulus, ẹ̀ni tí a fi ẹ̀yà pè ní Augustulus, tàbí “Augustus kékeré.” Róòmù Ìwọ̀-Ọ̀rùn ṣubú ní A.D. 476. Síbẹ̀síbẹ̀, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé oòrùn Róòmù ti pa, àwọn imọ̀lẹ̀ abẹ̀ rẹ̀ ṣì n tàn ní kíkù diẹ̀ nígbà tí ilé asòfin àti àwọn kónsùlù ṣì n bá a lọ. Sùgbọ̀n lẹ̀yìn ọ̀pọ̀ ipadàsẹ̀yìn ilú àti àwọn iyípadà nínú oríire iṣẹ̀lú, ní ikeyìn, ní A.D. 566, gbogbo irísi ijọ̀ba àtijọ́ nàà ni a yí padà pátápátá, a sì rẹ̀ Róòmù fúnra rẹ̀ sílẹ̀ láti ipò jíjẹ̀ ayaba ayé di dukedom talaka kan tí n san owó orí fún Exarch ti Ravenna.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 487.

Níhìn-in ni a tún rí eḗrírí miiran sí pínpin Rome ní apá mètá, èyí tí ó sàpẹ̀rẹ̀ iṣọkan Rome ọ̀de-òní ní apá mètá. Pẹ̀lú Rome ilà-oòrùn àti ọ̀ba Constantine, pínpin ní apá mètá nàà ni a sàfihàn nípasẹ̀ àwọn omọkúnrin rẹ̀ mètá, sùgbọ̀n pẹ̀lú Rome iwọ̀-ọ̀rùn, ó jẹ̀ nípasẹ̀ irú ijọ̀ba wọn ní apá mètá. Nígbà nàà ni Smith fi hàn pé oòrùn, ọ̀ṣùpá, àti àwọn iràwọ̀ dúró fún àtòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ kan pátó nínú èyí tí a fi mú Rome iwọ̀-ọ̀rùn ṣubú. Ó sì parí àlàyé rẹ̀ pẹ̀lú ifihàn wònyí ti àwọn ipè mètá ikeyìn.

“Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ẹ̀rù ni àwọn àjàlù tí ikoḗlù àkọ̀kọ́ àwọn aláilójú wònyí mú wá sórí ijọ̀ba nàà, síbẹ̀ wọn fẹ̀rẹ̀ jẹ̀ ohun kékeré ní ifiwéra pẹ̀lú àwọn àjàlù tí yòò tẹ̀ lé e. Wọn dà bí àkọ̀kọ́ ọ̀ṣẹ̀ṣẹ̀ ọ̀jò sàájú isàn-omi líle tí yòò ṣubú láipẹ̀ sórí ayé Romu. Ọ̀rúka mètá tí ó kù ni a ti fi àwọ̀sánmà ibànújẹ̀ bo, gégẹ̀ bí a ti fi hàn nínú àwọn eṣẹ̀ tí ó tẹ̀ lé e.”

“ESE 13. Mo sì wò, mo sì gbọ́ angẹ̀li kan tí n fò láàrín ọ̀run, tí n fi ohùn nílá wí pé, Ègbé, ègbé, ègbé ni fún àwọn olùgbé ayé, nítorí àwọn ohùn iyókù ti ipè àwọn angẹ̀li mètá nàà, tí kò tii dún.”

“Angẹ̀li yìi kì í ṣe ọ̀kan nínú àtòkọ́ àwọn angẹ̀li ipè méje nàà, bí kò ṣe angẹ̀li kan ṣoṣo tí ó n kéde pé àwọn ipè mètá tí ó kù jẹ̀ ipè ibànújẹ̀, nítorí àwọn iṣẹ̀lẹ̀ tí ó burú jùlọ́ tí yòò ṣẹ̀lẹ̀ nígbà iró wọn. Ní báyi, èyí tí ó tẹ̀lé, tàbí ipè karùn-ún, ni ibànújẹ̀ àkọ̀kọ́; ipè kẹ̀fà, ibànújẹ̀ keji; àti ipè keje, èyí tí ó jẹ̀ ẹ̀ni ikeyìn nínú àtòkọ́ ipè méje yìi, ni ibànújẹ̀ kẹ̀ta.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 493.

A ó tẹ̀sìwájú pẹ̀lú àwọn Ègbé ipè mètá nàà nínú àpilẹ̀kọ́ tó kàn.

“Àwọn àjàlù ti Róòmù ọ̀ba-àṣẹ̀, nínú iṣubú rẹ̀, ni a so títí dé ikeyìn wọn pátápátá, títí Róòmù fi wá láini ọ̀ba-ọ̀ba, tàbí kónsùlù, tàbí sẹ̀nẹ̀tí. ‘Lábẹ̀ àwọn Exarchs ti Ravenna, a rẹ̀ Róòmù sí ipò keji.’ A sì lù idá mètá oòrùn, àti idá mètá ọ̀ṣùpá, àti idá mètá àwọn iràwọ̀. Irú-omọ́ àwọn Késári kò parun pẹ̀lú àwọn ọ̀ba-ọ̀ba iwọ̀-ọ̀rùn. Róòmù, kí ó tó ṣubú, ní apá kan ṣoṣo nínú agbára ọ̀ba-àṣẹ̀ nàà. Constantinople pín pẹ̀lú rẹ̀ nípa ijọ̀ba ayé. Kì í ṣe àwọn Goths tàbí àwọn Vandals ni wọn ṣe olúwa lóri ilú nàà tí ó ṣì jẹ̀ ilú ọ̀ba-àṣẹ̀, ẹ̀ni tí ọ̀ba-ọ̀ba rẹ̀, lẹ̀yìn igbékalè àkọ̀kọ́ ti ibùdó ijọ̀ba nípasẹ̀ Constantine, sàbà máa n dí ọ̀ba-ọ̀ba Róòmù mú gégẹ̀ bí ẹ̀ni tí ọ̀un yàn àti

aṣojú-iṣàkóso rẹ̀. A sì pa ayànmọ̀ Constantinople mọ̀ sílẹ̀ fún àwọn àkókò miíràn, àwọn fèrè miíràn sì ni wọn fi kẹde rẹ̀. Nínú oòrùn, àti òṣupá, àti àwọn iràwò, idá mẹta nìkan ni a ti lù títí di àsikò yẹn.”

“Àwọn ọ̀rọ̀ iparí Ipè Kẹrin n tọka sí imúpadàbòsípò Ijọba Iwọ-Oòrùn ní ojọ iwájú pé: ‘Imọlẹ̀ ọ̀sán kò ràn fún idá mẹta nínú rẹ̀, beẹ̀ ni ọ̀ru náà pẹ̀lú.’ Ní ti ọ̀lá-àṣẹ̀ ijọba aráyé, Róòmù wá di abẹ̀ Ravenna, Ítáli sì jẹ̀ agbègbè tí Ijọba Ilà-Oòrùn sẹgun. Sùgbón, gégé bí ó ti bá àwọn àṣotẹlẹ̀ miíràn mu jù lọ, ààbò ijọsin àwọn ère ni ó kókó mú agbára emí àti agbára ayé ti pòòpù àti ti ọ̀ba-ọ̀ba wọ̀ ijà líle; àti pé, nípa fifi gbogbo ọ̀lá-àṣẹ̀ lóri àwọn ijo fún pòòpù, Justinian fi ọ̀wọ̀ iránlọ̀wọ̀ rẹ̀ kún igbẹga ipò-gíga pòòpù, èyí tí ó wá gba agbára láti dá àwọn ọ̀ba-ọ̀ba kalẹ̀ lẹyin náà. Ní ọ̀dún Olúwa wa 800, pòòpù fi oyè Ọ̀ba-ọ̀ba àwọn ará Róòmù fún Charlemagne.’—Keith. Oyè yẹn tún wá yí padà láti ọ̀ba Faranse sí ọ̀ba Jámáni. Àti pé ní ọ̀wọ̀ Ọ̀ba-ọ̀ba Francis Keji, àní àròso yí pàápàá ni a fi sílẹ̀ pátápátá àti títí láé, ní Oṣù Kejo ojọ̀ 6, ọ̀dún 1806.” A. T. Jones, The Great Nations of Today, 54.